

Atskaite par dalību Eiropas Komisijas rīkotajā konferencē
par Vietējo lauksaimniecību un Īsajām pārtikas piegādes ķēdēm –
gatavojoties KLP 2020:

19.-20.04.2012., Brisele

Izskatāmais jautājums:

Konferences atklāšana, Dacian Ciološa uzruna

D. Ciološa kungs uzsver, ka Īsās piegādes ķēdes ir gan pēc veiktajiem pētījumiem, gan statistikas apkopojumiem ļoti nozīmīgs apjoms kopējā pārtikas aprītē. Katrs otrais aptaujātais patērētājs vēlas pirkt vietējo pārtiku, bet nevar to atrast vai nav pārliecināts, ka tā tiešām ir vietējā – to vienkārši nevar atšķirt no pārējās pārtikas. 15 % no Eiropas saimniecībām vairāk kā pusi no sava saražotā pārdod uz vietas gala patērētājam. Pamatdoma ir neveidot garas pārvadājumu ķēdes ar lieliem attālumiem, bet censties to aizstāt ar uz vietas ražotiem produktiem. Par šāda veida tirdzniecību ir arī daudz aizspriedumu un negāciju, bet pie tā ir jāstrādā un jāattīsta. Šādā veidā mēs varam ietaupīt degvielu, saudzēt vidi, attīstīt vietējo ekonomiku un regulēt demogrāfisko situāciju, samazināt pārtikas atkritumus, kas rodas lielus apjomus pārvadājot lielos attālumos. Pētījumi Itālijā parāda to, ka katrs otrais itālis pērk vietējo pārtiku (tirdziņi, uz vietas saimniecībā utml.). Līdzīga situācija ir Rumānijā, Slovākijā, Grieķijā. Tas ir viens no veidiem, kā vietējiem zemniekiem dot iespēju pārvarēt krīzi un šajā periodā kaut nedaudz paaugstināt saimniecību dzīvotspēju. Paši zemnieki uzsver, ka tiešā tirdzniecība ir pavisam neliels ienākumu avots uz kopējo saražoto apjomu, bet tā ir iespēja izdzīvot.

Attīstot mazo zemnieku ražošanu un tirdzniecību, ir jāņem vērā, ka nevar nostādīt uz konkurences ceļa lielos ražotājus un mazos, bet jārada iespēja mazajiem pārdot savu saražoto precī daudz veiksmīgāk, jo lielajiem tāpat ir vieglāk ar savu apjomu iekļūt lielveikalu tīklos un citās tirdzniecības vietās. Lai varētu ES būt konkurētspējīga, tai ir jāvar novērtēt visi pārtikas piegādes un ražošanas modeļi un viens no ļoti nozīmīgiem modeļiem ir Īsās piegādes ķēdes un tiešā tirdzniecība. Tāpat arī pašiem zemniekiem un dalībvalstīm, reģioniem, apgabaliem ir jārada ieinteresētība šos moduļus-lauksaimniecības daudzveidību attīstīt legālā veidā, lai nerastos fiktīvas tirgošanās apvienības ar nezināmas izcelsmes produktiem. Mēs apzināmies, ka šajā virzienā ir ļoti daudz jāstrādā, jo parasti zemnieks, kas ir ražotājs, nav tirgotājs un šīs prasmes viņam ir jā māca no jauna. Tieši tāpat kā higiēnas un pārtikas drošības prasības.

Ir vairāki jautājumi, par kuriem ir jādiskutē un jāmeklē risinājumi:

- kā nodrošināt vietējo piegādes ķēžu uzticamību un pamanāmību un kā tās identificēt;
- kā nodrošināt higiēnas ievērošanu un pārtikas drošības prasības, neveidojot jaunas ražotnes, kuru būvniecība ir pietiekoši dārga;
- kā nodrošināt šo ražotāju apmācību un izglītību;
- kā veidot saikni starp pilsētām, tajās dzīvojošajiem patērētājiem un netālu esošajiem ražošanas uzņēmumiem, kā atjaunot uzticību tirgiem ar vietējo produkciju. Kā LAP politiku padarīt pieejamu arī pilsētas iedzīvotājam un kādiem būtu jābūt šiem izglītošanas un atbalsta instrumentiem?
- kā pamudināt lauksaimniekus investēt attīstībā? -2013. gada atbalsta instrumentos dalībvalstīm būs iespējas investēt lauku teritoriju attīstībai un uzņēmējdarbības veicināšanai.

Lai attīstītu šo virzienu gan zemniekiem, gan valsts iestādēm ir jāspēr liels solis uz priekšu, atstājot rutīnu aizmugurē. Jo vairāk mēs attīstīsim vietējās pārtikas tirdzniecību, jo vairāk mēs varēsim atrisināt lielās problēmas, kas mums ir pārtikas aprītē un ekonomikā.

John Dalli

Viesojoties vairākās dalībvalstīs, mani pārsteidz pārtikas kvalitāte un izcelsme. Pārtika ir parasti no visas pasaules, bet praktiski neiespējami ir atrast vietējos produktus. „Es negribu Jūs turēt badā, bet mums pietiek vietējās pārtikas”

Velsas Prinča video uzruna

Prinča uzrunā, kā galvenais tika uzsvērts šī temata nozīmīgums, kā arī pasvītots, ka tas ir viņa interešu objekts jau vairāk kā 4 gadu desmitus un viņš ļoti labprāt gribētu arī piedalīties debatēs klātienē. Ņemot vērā klimata izmaiņas, enerģijas lielos patēriņus, izmaiņas pasaules uztura paradumos, Princis uzskata, ka vietējās pārtikas izmantošana ir ļoti būtisks solis, kas ir jāattīsta mums visiem un par ko arī kolektīvi jāuzņemas atbildība, jo tas ir veids kā samazināt arvien straujāk izzūdošos enerģijas krājumus, novērst globālo sasilšanu, saglabāt vietējo ainavu un tradīcijas. Zemniekiem ražojot pārtiku vietējam patēriņam, ir iespējas saglabāt sortimentā daudzveidību, nevis noplicināt laukus ar monokultūru, kas ir jāražo lielos apjomos, lai varētu startēt starptautiskajā tirgū. Princis Čarlzs uzskata, ka jāņem vērā vides izmaiņas un ir pienācis laiks mūsu ekonomiku un ražošanu tām piemērot. Lietojot vietējo pārtiku, mēs

samazinām transporta, enerģijas izmaksas un dodam iespēju iegādāties pārtiku par zemāku cenu. Pārtikas pamats ir tās garša, un vietējās izcelsmes produktiem tā ir labāka. Tādēļ, kā piemēru Princis minēja Rumāniju, kā jaunāko ES dalībvalsti, kur ļoti daudz vietējie ražojumi ir nopērkami tirdziņos un līdz ar to arī apkārtējā vide ir ļoti pievilcīga un atbilstoša vietējai ekonomikai. Pircēji daudz labprātāk izvēlas pārtiku pie vietējā ražotāja un nevēlas lietot anonīmu pārtiku. Iedomājieties, cik lielas izmaiņas būtu vietējās pārtikas patēriņā, ja mēs kā mērķi noliktu, ka vietējās skolās, bērnudārzos un pansionātos vajadzētu piegādāt tikai vietējo pārtiku, -politikai šajā ziņā ir ļoti liela nozīme.

Rezumējums (LV viedoklis/citu DV viedoklis/u.c. komentāri):

Kopumā ievadā tika izvirzīti mērķi balstīties uz vietējās izcelsmes pārtikas apgādi un pievērst uzmanību gan tiešajai tirdzniecībai, gan īsajām piegādes ķēdēm un meklēt atbalsta instrumentus, kas palielina vietējo produktu atpazīstamību, pievienoto vērtību un pārtikas drošumu.

Izskatāmais jautājums:

Sesija- Vietējā lauksaimniecība Eiropā šodien.

Mercedess Bresso –reģionālās komitejas prezidents savu runu sāka ar uzsvāru, par vietējās pārtikas izmantošanas nepieciešamību nelielajos reģionos, provincēs, pašvaldībās un citos iestādījumos, un šo jautājumu virzība tika skatīta jau no 1996. gada. M. Bresso uzsvēra, ka pareizai ēšanai un veselības problēmu risināšanai ir nepieciešama daudzveidīga pārtika, nevis standartizēta, kā tas ir ātrās ēdināšanas restorānos. Turklāt garās pārtikas ķēdes, kur šī pārtika ir gājusi no rokas rokā un ceļojusi pāri pus pasaulei, zūd gan izsekojamība, izcelsme, kā arī uzticība par tās kvalitāti un patieso izcelsmi.

Prezentācija Jerzy Plewa (EK Lauksaimniecības un lauku attīstības politikas ģenerāldirektora vietnieks) par atbalsta iespējām KLP. Prezentācijā tika apskatīti Eurobarometra pētījuma dati par patērētāju izvēli un Tiešās tirdzniecības nozīmi dažādās valstīs, kā arī pēc tam nosaukti svarīgākie virzieni, kas jāiekļauj nākamā plānošanas perioda attīstības stratēģijā un atbalsta instrumentos. Tāpat turpinājumā **Bernarda Van Goethema prezentācija** par tiesisko regulējumu, atkāpēm, faktiem un skaitļiem, kā arī par „higiēnas paku”, kas ir neiztrūkstoša īso piegādes ķēžu uzticamības radīšanā, tradicionālo produktu ražošanas metožu atjaunināšanā, kā arī uzsvēra dalībvalsts būtisko lomu situācijas apzināšanā un izpētē.

Skaitļi un cipari prezentācijās.

Rezumējums (LV viedoklis/citu DV viedoklis/u.c. komentāri):

Būtiski ir izmantot šīs prezentācijas, kur skaidri redzams, ka jaunajām dalībvalstīm, lai zemnieki izdzīvotu, ir jāmeklē dažādas iespējas, kā piem. tiešā tirdzniecība, savu saražoto produktu pārstrāde mājas apstākļos utml., un šīm valstīm ir ļoti liels skaits saimniecību, kas ir mazākas par 5 ha. Pilnīgi pretēja situācija ir vecajām dalībvalstīm, kur tiešā pārdošana praktiski nav vajadzīga, nav nepieciešamas īsās piegādes ķēdes un par tām sāk runāt Eiropas līmenī tikai tagad, kad tas kļūst moderni, jo pārvadājot nelielos attālumos pārtiku, tiek saudzēta vide. Pārsvārā tajās dalībvalstīs, kurām ir aktuāla savu zemnieku saražotās pārtikas pārdošana tirgos un pašu zemnieku veikalos, lielveikalu plauktos var nopirkt veco dalībvalstu pārtiku, bet praktiski nevar atrast vietējo produkciju. Latvijā ir gan viena, gan otra prece un tādēļ arī tiešā tirdzniecība (pēc statistikas datiem) pietuvojas vairāk veco dalībvalstu līmenim. (E.S.)

Izskatāmais jautājums: Tirgus piekļuves veicināšana vietējiem zemniekiem.

Piecās prezentācijās tika diskutēts par iespējamiem virzieniem, kā vietējo precī labāk nogādāt līdz patērētājiem.

1. Sally Jackson, FARMAS pārstāve (UK mazumtirdzniecības un tirgus asociācija) uzsvēra, ka būtiskākais ir uzticības radīšana starp pircēju un pārdevēju un to var panākt ar konkrēti izstrādātu un piemērotu kvalitātes shēmu un ražotāju sertifikāciju. S. Jacksone rādīja piemērus par to, kā Anglijā darbojas ap 250 sertificētiem tirgiem, kuros 90% ir vietējā produkcija un tikai 10% ievestā (kopā 750 zemnieku tirgi – ar 7500 piegādātājiem, 4000 zemnieku veikali, 600 saimniecības „nāc un salasi”). Pēc pētījuma datu apkopojuma viena trešdaļa mājsaimniecību Lielbritānijā iepērkas zemnieku veikalos un viena trešdaļa tirgos.
2. Hans Leo, (Piena produktu kooperatīva pārstāvis no Tegersee, Vācija) uzsvēra par pievienotās vērtības radīšanu – pievienošanu pamatproduktiem, kā arī pievienotai vērtībai ir jāpaliek ražotājam, nevis starpniekam vai kādai citai institūcijai.
3. Stephanie Cabantous, AMAP pārstāve, Francija, kā galveno uzvaru lika patērētāju informētībai par vietējo produktu, informāciju sociālajos tīklos, mājaslapās, interneta veikalos utml., kur tiek stāstīts no kurienes, kā un kāpēc top vietējā pārtika.
4. Dr. Moya Kneafsey, Koventry universitāte, Projekts „Īsās pārtikas piegādes ķēdes un perspektīvas ES”. pētījumi. 54% no 26713 Eiropas iedzīvotājiem dod priekšroku izvēlei par vietējo pārtiku. Tiek veikti pētījumi par iemesliem, kāpēc izvēlas vietējo pārtiku – vide, kurā dzīvojam, vietējā pārtika ar augstu kvalitāti,

svaiga, garšīga, uzticība piegādātājam, atbalsts vietējam zemniekam, iespēja veidot personīgas attiecības ar pārdevēju; iespēja dzīvot saskaņā ar vidi, informācijas iegūšana par pārtikas audzēšanu, ražošanu, pircēji iepazīst lauksaimniecību utt. Kā uzsvāru savā prezentācijā M. Kneafsey lika uz īpaša marķējuma izstrādi, kas ļauj atpazīt vietējo pārtiku (aptaujās par marķējuma nepieciešamību 53% uzskata, ka tāds ir vajadzīgs, bet tikai 19% piekrīt, ka vietējos produktus ir viegli identificēt).

Rezumējums (LV viedoklis/citu DV viedoklis/u.c. komentāri):

Diskusijās un jautājumos izskanēja ļoti dažādi viedokļi. Reģionālās komitejas pārstāvis uzsvēra nepieciešamību vietējos iepirkumos dot iespējas piedalīties vietējiem ražotājiem, savukārt Spānijas viedoklis, ka vietējā prece ir daudz dārgāka par nezināmas izcelsmes un izsekojamības pārtiku un tādēļ ir praktiski neiespējami pēc cenas uzvarēt vietējiem produktiem, jo arī kvalitātes prasības ir grūti nedefinēt.

Attiecībā uz marķējumu – jābūt valstiski apstiprinātai likumdošanai par marķējumu ar pārbaudāmiem kritērijiem, sertifikācija, ļoti sarežģīts process, jo neviens īsti nevar nedefinēt piedevu apmēru, kas parasti nav vietējās.

Rumānija ļoti asi iestājās par ilgtspējīgas politikas definīciju un par vietējo produktu izspiešanu no tirgus, jo dominējošie lielveikali vispār nepērk vietējo preci. Uz šo pārstāvis saņēma atbildi, ka jāveic zemnieku izglītošana par kvalitātes, tirdzniecības un higiēnas prasībām, lai viņu prece atbilstu lielveikalu prasībām.

Copa-Cogeca pārstāvis ierosināja turpināt diskusijas par ražotājiem un piegādes ķēdēm, par mazo zemnieku kooperāciju kas var kopā radīt pievienoto vērtību, īpaša marķējuma izstrādi, bet ne sertificēšanu, kas uzliek papildus izmaksas, kā arī izsekojamību atbilstoši marķēšanai.

Unilever pārstāvis uzskata, ka tiešo pārdošanu vajadzētu ierobežot, jo tas ir pretrunā ar lielajiem pārstrādātājiem, nākotne ir supermārketiem. Vietējiem piegādātājiem, kas strādā ar Unilever tiek piedāvāta Premium cena un sadarbība tiek balstīta uz ilgtspējīgiem noteikumiem.

Austrijas viedoklis, ka būtiski ir zemniekus izmācīt par pārdevējiem, veidot saikni ar patērētājiem. Izstrādāt tiesiskos pamatus (viegli saprotamus mazajiem zemniekiem) vietējo preču marķēšanai.

Spānijas kooperatīvu pārstāvis iebilst par īpašu marķēšanu – tās ir tikai papildus izmaksas. Vajadzīgas apmācības tirgošanā, veikalu darbā, pārējā informācija jāievieto portālos, jāgatavo reklāmas materiāli, kur vajadzīgs EK atbalsts.

Kopsavilkums/ leteikumi nākamajam darbam:

Pozitīvi jāvērtē tas, ka par šajām piegādes ķēdēm un tiešo tirdzniecību runā augstākajā līmenī. Līdz šim šķiet visi iepirkumi, pašvaldību konkursi tika virzīti uz centralizēto sistēmu un jau šobrīd ir izveidojusies situācija, ka visai Latvijai (līdzīgi ir arī citās DV) ir viens globāls pārtikas piegādātājs un, gan skolās, gan cietumos un pansionātos neviens nezina, kurā reizē kuras valsts pārtika tiks atvesta, un arī kvalitāte bieži vien ir apšaubāma. Īso pārtikas piegādes ķēžu sistēmas izveide, lokālie iepirkumi, vietējo tirdziņu un zemnieku veikalu infrastruktūras izveide būtu risinājums mazo zemnieku ilgtspējīgai attīstībai un izdzīvošanai. Šajā ziņā ir jābūt arī valsts politikai virzītai uz savu zemnieku attīstību, tendencei iepirkumos ļaut piedalīties vietējiem zemniekiem, nevis tikai vairumtirdzniecības bāzēm, un nebalstīt valsts attīstību tikai uz administratīvā sloga samazināšanu valsts iestādēs un jo mazāk piegādātāju, jo labāk – kā tas ir šobrīd.

Viens no pirmajiem darbiem, kas būtu jāizdara, ir nepieciešams veikt līdzīgus pētījumus kā Anglijā, arī Latvijā par patērētāju paradumiem pārtikas iegādē, cik svarīgi ir Latvijas pircējam lietot vietējo pārtiku un cik viņi ir pārliecināti- zinoši par patieso pārtikas produktu izcelsmi, kvalitāti, ražotāju.

Otrs virziens – vajadzētu precīzi noskaidrot, cik reāli procentuāli mazās saimniecības savu produkciju pārdod tiešajā tirdzniecībā, savos veikalos, tirgos un cik šie tirgi ir pieejami.

Trešais būtiskais aspekts ir kvalitātes pakas definēšana mazajam zemniekam, ražotājam, kā arī šo pamatprasību kontrole, kuras pamatā ir zināšanu apguve un informācijas pieejamība par ražošanu nelielos apjomos, vietējo produktu marķēšanu atbilstoši izstrādātajiem normatīviem un pārtikas ražotāju (gan lielo, gan mazo) datubāzes izveide, kas ir pieejama arī pircējiem.

Šādas iestrādes ir vajadzīgas, lai tad, kad EK nāk klajā ar nākošā plānošanas perioda atbalsta instrumentiem, mēs jau skaidri zinātu, ko mums vajag un kuri ir tie atbalstāmie virzieni šajās piegādes ķēdēs un tiešajā tirdzniecībā.

Edīte Strazdiņa

Paraksts

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBĀ

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS